

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Litteraturvetenskapliga institutionen
C-uppsats

Sexlekar i skogen
och
trohet till den rättmätiga kungen

Maktstrukturer i Howard Pyles *Robin Hood* och
Roger Lancelyn Greens *The Adventures of Robin Hood*

VT 2008
Eva Carolyn Cyrén
Handledare: Yvonne Leffler

Innehållsförteckning

Inledning, syfte och metod	3
Teori	3
Legenden om Robin Hood	6
Analys	7
Howard Pyles <i>Robin Hood</i>	7
Maskulinitet och femininitet	7
Sensualism och homoerotik	9
Hierarki och maktstrukturer	10
Etnicitet och nationalism	12
Roger Lancelyn Greens <i>The Adventures of Robin Hood</i>	13
Maskulinitet och femininitet	13
Sensualism och homoerotik	16
Hierarki och maktstrukturer	17
Etnicitet och nationalism	18
Diskussion	19
Käll- och litteraturförteckning	21

Inledning, syfte och metod

Min D-uppsats i barnlitteratur ägnade jag åt Arthurlegenden och hur olika realiseringar av legenden bland annat användes i kolonialt eller feministiskt syfte. I min C-uppsats i litteraturvetenskap vill jag ta mig an den andra av Storbritanniens stora nationallegender, nämligen den om Robin Hood. Jag ämnar göra en intersektionell studie och med hjälp av postkolonial, genus- och queerteori undersöka maktstrukturer i olika versioner av legenden om Robin Hood. Jag tänker fokusera på hur etnicitet, genus och sexualitet konstrueras i texten. De texter jag har valt att analysera är Howard Pyles (1853-1911) *Robin Hood* från 1883 och *The Adventures of Robin Hood* av Roger Lancelyn Green (1918-1987) från 1956.¹ Medan Pyles roman är avsedd för en vuxen publik, dock ofta läst av barn och ungdom, är Greens en barn- och ungdomsbok.

När det gäller tidigare forskning om Robin Hood i litteraturen är den så omfattande att den inte går att sammanfatta i en uppsats av den här storleken, dock finns det mycket lite gjort med postkolonialt, genus-, eller queerperspektiv. Jag kommer att använda mig av Stephanie L. Barczewskis *Myth and National Identity in Nineteenth-Century Britain. The Legends of King Arthur and Robin Hood*, som är en undersökning i hur dessa legender anpassades i den koloniala diskurs som rådde i artonhundratalets Storbritannien.²

Jag inleder med ett teoriavsnitt där jag kort redogör för de teorier jag använder mig av, sedan ger jag en kortfattad bakgrund till legenden om Robin Hood. Därefter presenterar jag mina analyser av böckerna. Analysstycket delas in efter bok, för att det ska bli så tydligt som möjligt för läsaren. Jag avslutar med en diskussion av resultaten från mina analyser.

Teori

Den gemensamma nämnaren för postkolonial, genus- och queerteorierna är att analysera samhället utifrån sociala maktstrukturer. I samtliga teorier undersöks/kritiseras det som anses

¹ Pyle, Howard, *Robin Hood*, Harmondsworth 1993 (först utgiven 1883 under titeln *The Merry Adventures of Robin Hood*) och Green, Roger Lancelyn, *The Adventures of Robin Hood*, Harmondsworth 1956

² Barczewski, Stephanie L., *Myth and National Identity in Nineteenth-Century Britain. The Legends of King Arthur and Robin Hood*, Oxford 2000

universellt och på så sätt synliggörs normer och deras maktpositioner såsom "vit" i förhållande till "icke-vit", "man" i förhållande till "kvinna", "hetero" i förhållande till "homo"/"icke-hetero". I intersektionella studier undersöks skärningspunkter mellan olika sociala maktordningar.³ Graden av förtryck och det uttryck förtrycket tar varierar beroende på etnicitet, genus, sexuell identitet, klass, trosuppfattning, funktionalitet, ålder och mycket annat.

Den marxistiska filosofen Louis Althusser använder begreppet ideologi som "något som tjänar den rådande ordningen och stabiliserar samhället samtidigt som den vilseleder dem som inte har någon makt i fråga om sin livssituation".⁴ Att få människor att inte uppmärksamma att de är förtryckta är väsentligt för alla hierarkier. Att få så många människor som möjligt att känna sig trygga i sina roller/identiteter, i de fack de blir tilldelade, är en förutsättning för maktens bevarande.

Judith Butler använder Althusser's begrepp interpellation för den benämning samhället utför på människor (till exempel att benämna någon svart, kvinna eller bög, i vilket en massa normer impliceras) och för att få människor att acceptera ideologin. "Genom tillrättavisningen erkänns inte bara subjektet utan tilldelas också en bestämd, social existensordning när det flyttas från en utmark av betydelselösa, tvivelaktiga eller omöjliga varelser till subjektets diskursiva eller sociala domän".⁵ Detta tillblivande genom benämning kan uppfattas som en trygghet eller som förtryckande eller båda på en gång och en massa saker däremellan.

Postkolonial teori, genusteori och queerteori är alla stora teorikomplex och paraplybegrepp där definitionen av själva teorin beror på vem man frågar eller vilken ståndpunkt man väljer att inta. Att i större utsträckning diskutera teorierna skulle ta för mycket plats i en uppsats av den här storleken, och jag har helt enkelt använt mig av de definitioner som jag anser lämpligast.

Postkolonialism är ett teorikomplex som uppstått i koloniserade kulturer under och efter själva koloniserandet och som handlar om att förhålla sig till kolonisationen och sig själv såsom koloniserad.

Jag använder den postkoloniala teorin som ett ideologiskt förhållningssätt till den koloniala kulturella hegemonin; ett sätt att analysera texter utifrån maktstrukturer i det samhälle där de tillkommit.

³ Rosenberg, Tiina, *L-ordet*, Stockholm 2006, s. 11

⁴ Rosenberg, *L-ordet*, s. 36

⁵ Butler, Judith, *Könet brinner!*, Stockholm 2005, s.191

Ashcroft, Griffiths och Tiffin menar att "the tendency to employ the term 'post-colonial' to refer to any kind of marginality at all runs the risk of denying its basis in the historical process of colonialism" vilket jag håller med om.⁶ Det är viktigt att ta hänsyn till den specifika erfarenheten att vara/ha varit koloniserad och/eller att kolonisera. Detta innebär inte att man inte kan använda teorin på texter som tillkommit i icke-kolonier. Jag skulle säga att det är lika viktigt att omvärdera den litteratur som tillkommit i kolonialstaterna, eftersom dessa litteraturer bygger på samma koloniala diskurs som rättfärdigade/rättfärdigar kolonialismen.

Genusteori går ut på att undersöka hur kön konstrueras socialt. Jag använder ordet genus genomgående och aldrig ordet kön, som en markering och påminnelse om att även det vi kallar biologiskt kön är en social, kulturell och/eller politisk konstruktion. Vi skapar könet i vår diskurs genom att ge det signifikans och vi kan inte föreställa oss eller veta något om ett eventuellt prediskursivt kön.

Det finns en tydlig koppling mellan sexism och heteronormativitet. För att legitimera heterosexualiteten som den enda rådande sexualiteten måste det finnas två genus som tydligt skiljer sig från varandra. Med sexism menar jag att dela upp människor i genus, av vilka det underförstått bara finns två, och utifrån detta tillskriva dem olika egenskaper och värden. Precis som Judith Butler menar jag att "man" och "kvinna" är förtryckande normer som bygger på en heterosexism.⁷

Queerteori, enligt Tiina Rosenberg,

[har] fokuserat spänningsförhållandet mellan det heterosexuella och homosexuella, samt ifrågasatt sexuella definitioner i allmänhet och heteronormativa köns/genusidentiteter i synnerhet. Centralt för queerteorin är att betrakta sexualiteter som socialt, historiskt och geografiskt konstruerade. Queerteori söker därmed ingen ursprungssexualitet eller annat idylliskt ur-ursprung utan fokuserar den heterokulturella dominansen som en förtrycksmekanism.⁸

Vidare menar Rosenberg att "[k]ritiken av heteronormativitet är queerteorins mest centrala och användbara teoretiska ansats".⁹ Heteronormativitet är att förutsätta att alla människor är heterosexuella, samt att se heterosexualiteten som naturlig och normal. Även om heterosexualitet inte skildras direkt finns den alltid underförstådd som en norm att förhålla sig till. Heterosexualiteten blir till genom att (och först när) den definierar sig mot det den *inte* är, det vill säga homosexualiteten.

⁶ Ashcroft, Bill, Gareth Griffiths och Helen Tiffin, *The Post-Colonial Studies Reader*, London 2003, s. 2

⁷ Rosenberg, Tiina, *Queerfeministisk agenda*, Stockholm 2002, s. 70

⁸ Rosenberg, *Queerfeministisk agenda*, s. 63

⁹ Rosenberg, *Queerfeministisk agenda*, s. 100

Queerteorin har, precis som postkoloniala teorier, börjat användas för att synliggöra stigma i allmänhet, och man förlorar då den dimension om sexualitet som queerteorin faktiskt bygger på.

Legenden om Robin Hood

Såsom alla muntligt traderade berättelser är legenden om Robin Hood svår att datera. Den har heller inget tidigt standardverk, såsom Arthurlegenden har Malorys medeltida epos *Morte D'Arthur*. De tidigaste texter som finns att tillgå är medeltida ballader. Legenden om Robin Hood har subversiv potential i det att det handlar om människor utanför rättssystemet och som gör uppror mot den rådande samhällsordningen, och i sina tidigare skeden var legenden mycket antiauktoritär.¹⁰ Genom tiderna har man dock haft olika tillvägagångssätt för att stävja legendens subversiva innehåll, till exempel genom att göra Robin till en saxisk kämpe under det "normandiska oket".¹¹ Ett annat sätt att göra Robin Hood rumsren är att göra honom till adelsman eller en kämpe för rättvisa och som bara tar till "banditry as a last resort".¹² Barczewski visar på dubbelheten i karaktären Robin Hood: "Is he the angry leader of discontented peasants or a displaced gentleman indulging in a bit of harmless sport? There is evidence to support both claims, for Robin Hood's character has always been Janus-faced. The tension between the dangerous outlaw and the good-natured rogue has existed since the inception of the legend".¹³

¹⁰ Barczewski, s. 19

¹¹ Barczewski, s. 34

¹² Barczewski, s. 41

¹³ Barczewski, s. 19

Analys

Howard Pyles *Robin Hood*

Pyles *Robin Hood* utspelar sig när Henry II är kung, det vill säga någon gång 1154-89. Språket är kvasimedeltida; Pyle försöker imitera en medeltida engelska och använder former som "doth" och "calleth", men blandar detta med en amerikansk stavning med följd att Robin kan säga saker som "I can bear thy odor for a little while".¹⁴

Maskulinitet och femininitet

För att finnas till behöver maskuliniteten en motsats, det vill säga femininiteten, vilket är mycket uppenbart i Pyles roman. Så kallat "omanligt" beteende – känslighet, gråt, allt som i en patriarkal diskurs signalerar vekhet – fördöms kraftigt, medan fysisk styrka hyllas och "woodlife toughens a man".¹⁵

Pyles roman utspelar sig i en kvasimedeltid och mansidealet är i viss mån en efterkonstruktion av ett medeltida riddarideal. Robin Hood och alla fredlösa svär att ta tillbaka det som stulits från fattiga genom orättfärdiga skatter eller böter samt "never to harm a child nor to wrong a woman".¹⁶ Ett par gånger får någon av männen tårar i ögonen, vilket genast kommenteras med att de skäms över sådant omanligt beteende. Man kan jämföra med Malorys medeltida epos *Morte D'Arthur* där det sitter riddare och gråter över förlorad kärlek i varannan buske, och där tårar hos en man är varken konstigt eller skambelagt.

Det kvasimedeltida såväl som en mycket stark sensualism blir mycket tydliga i nostalgin över en förlorad manlighet:

The good old times have gone by when such men grow as grew then; when sturdy quarterstaff and long bow toughened a man's thews till they were like leather. Around Robin Hood that day there lay the very flower of English yeomanrie. Here the great Little John, with limbs as tough as the gnarled oak, yet grown somewhat soft from good living at the Sheriff's house in Nottingham Town; there Will Stutely, his face as brown as a berry from sun and wind, but, for all that, the comeliest yeoman in the midcountry, only excepting Allan a Dale, the minstrel, of whom you shall hear anon. Beside these was Will Scathelock, as lank as a greyhound, yet as fleet of foot as

¹⁴ Pyle, s. 115

¹⁵ Pyle, s. 115

¹⁶ Pyle, s. 7

a buck of three years' growth; young David of Doncaster, with great stout limbs only less than those of Little John in size, the tender beard of early youth now just feathering his chin [...]¹⁷

Nostalgin gäller inte bara maskuliniteten, utan även ett liv närmre naturen. Naturskildringarna är i det närmaste romantiska och drömmer sig tillbaka till bondesamhällets cykliska tideräkning. Sensualismen i beskrivningen av män skall jag återkomma till senare.

Av citatet ovan framgår också att våld och slagsmål är viktiga uttryck för maskuliniteten. Skildringar av slagsmål utgör en stor del av texten. Ofta följer berättelsen mönstret att Robin Hood eller Little John möter en man, börjar slåss med mannen, och när slagsmålet är över erbjuder mannen att komma med i gruppen fredlösa i skogen. Våldet blir på detta sätt en initiationsrit där en man måste visa sig värdig att tas upp i kretsen genom att visa sin skicklighet i våldsutövande.

Att femininitet hos en man är otroligt provocerande framgår av Robins reaktion på Will Scarlet första gången de möts: "the sight of such a fellow doth put a nasty taste into my mouth! [---] I [...] verily believe that were a furious mouse to run across his path, he would cry, 'La!' or 'Alack-a-day!' and fall straightway into a swoom [sic]".¹⁸ Wills brott mot manligheten består i att han är fint klädd i scharlakansrött, har långt, lockigt hår samt att han i handen bär en blomma som han luktar på då och då. Mansrollen är uppenbarligen mycket trång och tillåter inte många variationer. Rädslan för feminina män har, och har alltid haft, homofoba konnotationer.

Lika starkt som Robin reagerar på Will Scarlet reagerar Will Stutely när Allan a Dale gråter över omöjlig kärlek: "I do hate to see a tall, stout fellow so snivelling like a girl of fourteen over a dead tomtit".¹⁹

Femininiteten stigmatiseras så till den grad att det inte förekommer några kvinnor i texten. Den enda kvinnan i händelseförloppet är Allan a Dales älskade Ellen, som har en liten roll i utkanten av berättelsen om hur Allan, tack vare Robins och hans mäns insats, får gifta sig med henne. Ellen ska mot sin vilja giftas bort av sin saxiske far med en normandisk man som är betydligt äldre än hon själv. De fredlösa ingriper på bröllopet och Ellen och Allan gifter sig i stället. Ellen är en typisk maktsymbol och det är av vikt att hon blir gift med en saxare i stället för en normand. Ellen uttrycker en egen vilja, men den viljan är helt i linje med både den saxiska nationalismen och det patriarkala kärleksidealet. Efter bröllopet fortsätter Allan att leva med de fredlösa i skogen, vilket borde betyda att även Ellen lever där, men hon nämns

¹⁷ Pyle, s. 101

¹⁸ Pyle, s. 114

¹⁹ Pyle, s. 147

aldrig igen i texten. Maid Marian nämns två gånger i hela boken, och då bara när hon figurerar i Robins tankar som en referens; hon har över huvud taget ingen egen aktiv roll i berättelsen, vilket är mycket ovanligt.

Frånvaron av kvinnor i texten är slående, men betyder inte att det inte konstrueras femininitet. Som jag visat i citat ovan förekommer femininitet som en referens för oönskat beteende hos en man.

Sensualism och homoerotik

Som jag ovan visat i ett citat är sensualismen mycket stark i texten. Ätande och drickande skildras ingående och tar stort utrymme. Beskrivningar av mansmuskler är också återkommande. Slagsmålen är många och utgör en stor del av den totala texten och de skildras ingående med blod, slag och smärta. Erotiseringen av våldet är inte att ta miste på. Ofta förekommer en tredje part – inte sällan Robin själv – som ser på medan slagsmålet pågår, men utan att ge sig själv tillkänna. Voyeurismen blir extra tydlig i en scen där Robin bevittnar ett slagsmål där Little John tvingas ge sig. På samma voyeuristiska sätt tjuvkikar Robin på Friar Tuck som glufsar i sig mat. Scenen fyller ingen funktion utom det att Robin i smyg ser på munken när han frossar. I gruppen förekommer också lekar med bestraffning i form av erotiserat våld, till exempel att man skjuter prick och den som missar får ett knytnävslag.

Homoerotiken är inte bara implicit utan till och med stundtals explicit. Det förekommer flera kärleksförklaringar mellan männen. När Little John för en tid går i tjänst hos sheriffen av Nottingham tänker han tillbaka på "Will Stutely, whom he loved better than any one in all the world".²⁰ Will Scarlet sjunger en kärlekssång om en Robin. Sången är tvetydig; den handlar om en rödhake, men det är uppenbart att det är Robin Hood som åsyftas. En sådan omaskulin känslöyttring kan inte passera obemärkt, utan måste markeras mot. Kanske är det Will Scarlets i förstone så feminina uppenbarelse som gör att Robin känner sig tvungen att ta avstånd från kärlekssången genom att säga: "I would rather hear a stout fellow like thee sing some lusty ballad than a finicking song of flowers and birds, and what not".²¹ När Allan a Dale sjunger en ballad lyckas han däremot få Robin att uttrycka tillgivenhet: "'Truly, I do feel my heart go out toward thee with great love.' Then Allan took Robin's hand and kissed it. 'I will stay with thee always, dear master' said he".²²

²⁰ Pyle, s. 84

²¹ Pyle, s. 128

²² Pyle, s. 157

Denna paradox, där feminint beteende stigmatiseras samtidigt som homoerotik frodas behandlas också av Rosenberg, som hänvisar till litteraturvetaren Eve Kosofsky Sedgwick:

Den homosociala manliga överordningen skapar enligt Sedgwick starka band mellan män. Samtidigt påpekar hon att om dessa band mellan män blir alltför laddade (läs: öppet homosexuella) resulterar detta i en ideologisk motsägelse av stora mått. Om en man blir som en ”kvinna” i ett homosexuellt samlag, hur kan en sådan man i så fall skiljas från en kvinna? Erotiseringen av banden mellan män undergräver i detta fall hela den könsskillnad mellan kvinna och man som patriarkatet vilar på.²³

Denna ideologiska motsägelse blir tydlig i Pyles roman. För att heterosexualisera begäret i en manligt homosocial miljö brukar en kvinna placeras i handlingen så att begäret istället tar riktningen man/kvinna/man.²⁴ Detta triangeldrama är den västerländska romantiska berättelsens grunddramaturgi²⁵, men Pyle placerar ingen kvinna i handlingen och homosocialiteten blir så stark att den så att säga slår knut på sig själv. Kamratskapet övergår i erotiskt begär och på detta sätt undergrävs den patriarkala heterosexualiteten.

Hierarki och maktstrukturer

”[W]e are all equal here in the greenwood, for there are no bishops nor barons nor earls among us, but only men” förklarar Robin Hood för en biskop.²⁶ Sant är att det inte finns några biskopar i skogen, men det betyder inte att alla är jämlika för det. Hierarkin bland de fredlösa är glasklar och alla är medvetna om den. Robin står över alla andra och den som ifrågasätter honom blir straffad. Robin väljer själv de män han vill ha närmast sig och det är en stor ära att bli utvald.

Kyrkans hierarki kritiseras flera gånger och framför allt är det högt uppsatta män som skor sig på andra människors bekostnad som fördöms och förlöjligas. Man kan dock fråga sig ifall skillnaden mellan dessa män och Robin är så stor. Robin står överst i en stenhård hierarki och han lever definitivt på vad han kan ta från andra människor. Även om de fredlösa hjälper fattiga behåller de stora delar av de byten de kommer över. Texten är anti-auktoritär när det gäller att kritisera den institutionaliserade religionen, men gamla auktoriteter ersätts bara med nya.

²³ Rosenberg, *Queerfeministisk agenda*, s. 122

²⁴ Rosenberg, *Queerfeministisk agenda*, s. 122

²⁵ Rosenberg, Tiina, *Byxbegär*, Stockholm 2000, s. 67

²⁶ Pyle, s. 202

Robin är också den som innehar rätten att definiera vem som är god rik respektive dålig rik. Sir Richard of Lea befins vara en god riddare – förmodligen för att han är saxare och inte normand som de flesta andra adelspersoner – och Robin hjälper honom med ett lån så att han kan betala tillbaka en stor skuld till kyrkan och klä sig som det anstår en riddare. Robin har således makt att ge respektive frånta rikedom. Tidigare i texten har klädsel som signalerar rikedom fördömts av de fredlösa, men nu utrustar Robin Richard of Lea med just sådana kläder. När det sker på Robins befallning är fin klädsel accepterat.

De fredlösas vana att bjuda på middag i skogen går till så att man letar upp en eller flera rika män, skrämmer bort eller besestrar deras vakt och tvingar dem sedan med in i skogen för att äta middag tillsammans. Innan de tillfångatagna männen får lämna skogen tvingas de betala för maten, det vill säga de fråntas alla sina pengar och värdeföremål. Robin och de fredlösa uppträder hela tiden mycket artigt och gentlemannamässigt, men hotet om våld finns hela tiden i bakgrunden. Frihetsberövandet och den hotfulla gisslansituationen beskrivs närmast som ett pojkestreck.

Vid ett tillfälle bestämmer sig Robin för att ha ”a merry jest” med en mjölnare som tar vägen genom skogen.²⁷ De låtsas att de ska råna honom, men tar honom med in i skogen och bjuder på middag och packar honom full med värdesaker och pengar innan han får gå; en pseudogodhet som bygger på överlägsen styrka och hot om våld. Det är lätt att vara storsint och generös när man har någon helt i sitt våld. Det hela beskrivs som ”merry sport”.²⁸

De få gånger någon bland de fredlösa gör sig rolig på Robins bekostnad blir Robin först arg och vill straffa personen ifråga, men brukar senare ge efter för sitt sinne för humor. Det är lätt att vara välvillig när man inte behöver ge ifrån sig någon makt.

Hotet om våld gäller även inom gruppen. När Robin ska rädda Will Stutely, som blivit tillfångatagen av sheriffen, tvingar han ingen att följa honom, utan säger att den som vill får stanna i skogen. Apropå detta säger Little John ”if there be such, I wot he should be stripped and beaten from out our merry woodlands”.²⁹ Frivilligheten är bara en illusion.

En grupp bybor fördöms som svaga därför att de i masspsykotisk anda först velat lyncha en av de fredlösa, men sedan ändrar sig och hyllar honom i stället. ”[T]hus fickle is a mass of men” kommenterar berättaren, men livet i skogen bygger på precis samma principer, där alla följer ledaren utan att ifrågasätta hans makt.

²⁷ Pyle, s. 133

²⁸ Pyle, s. 135

²⁹ Pyle, s. 51

Etnicitet och nationalism

Pyles Robin Hood är en saxisk man och Robin Hoods fiender är antingen normander eller saxare som stödjer den normandiska maktapparaten. Föraktet för normander uttalas flera gånger i texten, medan saxiskhet upphöjs. Normander är orättmätiga härskare och förtryckare, saxare är nobla och ärliga män, och kyrkans uppsatta är kappvändare som fjäskar för normandiska makthavare för att själva få makt och rikedom.

Motsättningen mellan saxare och normander genomsyrar hela romanen då saxiskheten är en viktig del av maskuliniteten. I texten råder ett skönhetsideal där det som uppfattas som vackert också uppfattas som saxiskt; en man ska ha ljust hår och blå ögon och vara lång och bredaxlad. Detta ligger helt i tiden med socialdarwinism och rasbiologism som framträdande ideologier i västvärlden under 1800-talet. Att machoidealet bär tydliga nationalistiska drag syns också i Robins bedömning av Will Scarlets uppenbarelse där feminin=överklass=normand:

‘What a pity that such men as he, that have no thought but to go abroad in gay clothes, should have good fellows, whose shoes they are not fit to tie, dancing at their bidding. By Saint Dunstan, Saint Alfred, Saint Withold, and all the good men in the Saxon calendar, it doth make me mad to see such gay lordlings from over the sea go stepping on the necks of good Saxons who owned this land before ever their great-grandsires chewed rind of bawn!’³⁰

Little John invänder att mannens hår är för ljust för en normand varpå Robin svarar: ”Whenever saw ye Saxon mince along like that, as though he feared to muddy the toes of his shoes?”³¹

Den starka anglo-saxiska nationalismen får även andra konsekvenser, vilket Barczewski pekar på: ”Given the fact that in Britain Aryanism and Anglo-Saxonism were so closely linked, it is not surprising that as the legend of Robin Hood came to be more and more closely associated with the latter, it was also influenced by the former”.³² Hon visar hur den växande antisemitismen i 1800-talets Europa speglas i versioner av Robin Hood, i synnerhet under seklets senare del. Pyle är här inget undantag, trots att han är amerikan. ”Jew” är synonymt med ockrare och används som skällsord mot snikna människor.³³

³⁰ Pyle, s. 115

³¹ Pyle, s. 115

³² Barczewski, s. 140

³³ Pyle, s. 66

Pyles roman är subversiv i det att kungen inte stöds över huvud taget, dock är den så pass opolitiserad att subversiviteten går förlorad. Upproret mot en främmande, ockuperande makt skulle kunna vara antiimperialistiskt, men när det görs genom en så kolonial diskurs går all presumtiv subversivitet förlorad. Upproret mot kungen är snarare rasistiskt än realpolitiskt – det grundas mer på kungens etnicitet än på den politiska situationen i landet. Framför allt saknas en klassanalys. Det som försvaras i texten är de saxiska adelsmännens rätt att förtrycka livegna bönder framför normandernas rätt att göra detsamma.

Roger Lancelyn Greens *The Adventures of Robin Hood*

Greens roman utspelar sig, likt de flesta berättelser om Robin Hood, i huvudsak när Richard the Lion Heart är kung, det vill säga någon gång 1189-99.

Maskulinitet och femininitet

I Greens text ges större utrymme för olika typer av maskulinitet än i Pyles. Man kan jämföra Robins fördömande av Will Scarlet med beskrivningen av Allin-a-Dale hos Green: "There came a sound of a merry singing, and a brave young man came tripping along a forest path, as fine a sight as could be seen. He was clothed in scarlet red – scarlet both fine and gay, and as he strode along, springing a little with each step, he sang as sweetly as a bird".³⁴ Sången Allin-a-Dale sjunger är dessutom en kärlekssång om blommor och fåglar, precis det som Robin reagerade så starkt mot i Pyles text. Vid ett tillfälle byter Robin kläder med en kvinna för att undkomma sheriffens män och Robin i kvinnokläder görs inte till ett heterospex, utan är helt enkelt ett sätt att undgå upptäckt.

Ärlighet och fysisk styrka är viktiga drag hos en man, men inte lika betonat som hos Pyles "stout fellows". Det förekommer att våld används som initiationsrit, men inte särskilt ofta. Green är också medveten om våldets roll som initiationsrit: "sometimes, as in the cases of Little John and Gilbert-of-the-White-Hand, Robin went out and won a new follower after testing his prowess in single combat".³⁵

³⁴ Green, s. 144f

³⁵ Green, s. 136

När det gäller konstruktionen av femininiteten, och framför allt av karaktären Marian, är texten bitvis komplex och det finns utrymme för subversiva tolkningar även om texten tydligt är en följd av ett patriarkalt normsystem.

Sir Richards fru är stark och aktiv när hennes man kidnappas; hon ger sig genast av och rider dag och natt för att rädda honom. (Hon får dock aldrig något annat namn än "Sir Richard's lady".)³⁶ Robins egen mor trotsar sin far och väljer Robins far till sin man, precis som Marian trotsar sin far när hon trolovar sig med Robin. Kvinnorna är aktiva och har egna viljor, men man måste göra den stora invändningen att deras viljor och aktivitet är helt i enlighet med det patriarkala kärleks- och trohetsidealet. En kvinna slutar vara sin fars ägodel för att vara sin mans ägodel och lever för denna man.

Samtidigt riktar den implicita författaren kritik mot arrangerade äktenskap där kvinnan är blott en handelsvara. När Ellen ska giftas bort beskrivs hennes presumtiva make som "an evil-looking old man who shuffled along, his chin wagging with palsy, his eyes leering at the pretty young girl who was being sold to him – for the marriage was nothing else".³⁷ Detta till trots bär Marian drag av maktsymbol, som jag senare ska visa.

Även om kvinnor är gravt underrepresenterade i romanen erkänns de som en del av samhället; det finns en förståelse för att de män som har fru och barn inte kan lämna dessa hur som helst för ett liv i skogen.

Marian har en relativt stor rörelsefrihet. Hon går i manskläder och hon är en skicklig stridskämpe. Marian är också Robins jämlike i bägskytte, vilket innebär att hon är bättre än alla andra män. Vid ett tillfälle, när hon är trolovad med Robin men ännu inte har givit sig iväg till Sherwood, är hon ute och går tillsammans med Friar Tuck och några andra män. Att en kvinna, som enda kvinna i sällskapet, umgås med män utan att hennes trolovade är med är frigjort. Marian är också den som leder striden när sällskapet blir attackerade av sheriffen och hans män.

När Marian lämnar sin fars slott för att leva i skogen är hon klädd i manskläder. I skogen möter hon Robin som också är förklädd. Ingen av dem känner igen den andra och de börjar slåss. "Very soon Robin found that his antagonist was at least his match in all the skill and practice of swordsmanship, though weaker in the wrist than he, and not so heavy in the sheer weight of blows".³⁸ I stället för att konstatera att Marian är smidigare eller snabbare än Robin fokuseras på att hon är svagare. Hon bedöms enligt en patriarkal måttstock och befins vara

³⁶ Green, s. 115

³⁷ Green, s. 147

³⁸ Green, s. 84

en ofullständig man. Detta är en tydlig brytning med den romantiska synen på de två genus såsom essentiellt olika och kompletterande varandra. Även om Marian inte bedöms på sina egna villkor är hon ändå så skicklig i strid att varken hon eller Robin vinner tvekampen och båda är sårade när de slutar slåss.

I en strid mot sheriffens män kämpar Marian sida vid sida med männen, men det görs en sak av det. Att Marian kan kämpa (som en man) är inte självklart utan något avvikande som måste kommenteras av den implicita författaren.

Marian får status som maktsymbol i det att både Prince John och Sir Guy of Gisborne åtrår henne. I en strid besegrar Guy of Gisborne Robin, men blir i sin tur besegrad av Marian, som får viss hjälp av Bettris. Kvinnorna är dugliga i strid, men samtidigt blir det uppenbart att Marian inte kämpar för sin egen integritet utan Robins rätt över densamma: ”‘Sir knight,’ said Marian, ‘many times you have sought the life of my lord – and of me as well, for I could not live were Robin no more. And do you think me so spiritless as to believe that I could be yours by compulsion? You know well that I would rather die than that – and death is easy to find’”.³⁹

Trots Marians duglighet i strid finns det kvinnoförakt i Robins replik till Prince John som just övermannat Marian: ”‘Prince John,’ shouted Robin, ‘you must be tired of fighting with women, turn and fight with me instead!’”.⁴⁰ I samma strid gör sig Bettris redo att kämpa, men är färdig först när striden är över, vilket den implicita författaren gör en förlöjligande och komisk poäng av.

Men Marian lyckas inte undkomma patriarkatets starkaste vapen. För att det ska vara okej att en ogift kvinna lever ute i skogen ensam med en massa män upphöjs hon och görs till madonnagestalt. Marian är trolovad med Robin och lovar att leva kyskt tills King Richard kommer tillbaka till England och kan viga dem. De fredlösa skålar för sin ”Maiden Queen” och Marian överger sin titel Lady till förmån för titeln Maid och lever därefter som Maid Marian of Sherwood.⁴¹ Kyskheten kan inte kommenteras tillräckligt många gånger.

Marians färdigheter inom stridskonsten inkräktar inte på hennes femininitet. Iförd manskläder tas hon för man, men hon är fortfarande den vackraste kvinnan i norra England så fort hon tar av sig huvan. I texten förekommer också en häxa, som representant för en ondskefull femininitet i kontrast till Marians lydiga och kyska femininitet.

³⁹ Green, s. 177

⁴⁰ Green, s. 222

⁴¹ Green, s. 85

När Robin Hood har dött går Marian i kloster medan Little John och Friar Tuck lever det glada livet tillsammans som eremiter i Sherwoodskogen. På det sättet slutar berättelsen med (en kysk) instängdhet för kvinnan och frihet för männen. Marians rörelsefrihet är beroende av Robins existens.

Sensualism och homoerotik

Även i Greens text finns starka homosociala band mellan männen. När Little Johns släkting Arthur-a-Bland förenar sig med männen i skogen sjunger han, Little John och Robin följande sång:

*Oh ever hereafter as long as we live
We three will be as one:
The wood it shall ring and the minstrel sing
Of Robin Hood, Arthur, and John!*⁴²

Precis som hos Pyle finns också mer explicita tillgivenhetsförklaringar. När Little John är sårad vill han att männen ska lämna honom och rädda sig själva, men det är otänkbart för Robin: "‘Dear John, for all the gold in merry England I would not have you dead and myself still living,’ answered Robin. ‘No, though it leave Marian a widow ere she be wed, I would rather die at your side’".⁴³

Det finns också en sensuell medvetenhet som öppnar för en queer tolkning när Robin häpnar och mumlar inför Little John iförd prästkåpa, det vill säga fotsid klänning: "Robin murmured: ‘By my faith, this cloth makes a different man of him!’".⁴⁴

Marian tjänar som heterosexuellt alibi, men trots detta finns det, som jag visat, situationer där Robins tillgivenhet för Little John sätts framför tillgivenheten till Marian. Det tydligaste exemplet på detta är Robin Hoods dödsscen. Det är i Little Johns armar som Robin dör och inte i Marians, trots att Marian är närvarande vid dödsbädden.

⁴² Green, s. 143

⁴³ Green, s. 113

⁴⁴ Green, s. 149

Hierarki och maktstrukturer

King Richard är ute på korståg och hans bror Prince John försöker tillskansa sig makten. Robin och hans fredlösa stödjer den förmodat rättmätiga kungen Richard, vilket till stor del tar udden av legendens subversiva potential och avvärjar själva fredlösheten.

Dock finns en medvetenhet om maktstrukturer i texten, till exempel visar Robin förståelse för sheriffens beteende och säger: "the Sheriff does only his duty in this matter – and obeys his master Prince John".⁴⁵

Hos de fredlösa finns ett tydligt ideologiskt patos:

We declare war upon all of those thieves, robbers, extortioners and men of evil whom we find among the nobles, the clergy, and burgesses of town – in particular those who follow or accompany Prince John; false abbots, monks, bishops and archbishops [---] [W]e do not take from these and their kind to enrich ourselves. We take for the general good, and it shall be as much our duty to seek out the poor, the needy, the widow, the orphan and all those who have suffered or are suffering wrong, and minister to their wants in so far as we can.⁴⁶

Det finns också en konsekvens i de fredlösas handlingar; Robin vill till exempel inte ta emot pengar som tack för hjälpen. Det händer också flera gånger att Robin med eller utan sällskap söker skydd hos människor som villigt erbjuder hjälp eftersom de själva blivit hjälpta av de fredlösa.

Hierarkin inom den fredlösa gruppen är inte särskilt tydlig. Dock är det alltid självklart att Robin är ledaren.

Våldsskildringarna är inte lika många som hos Pyle, men är ändå frekvent förekommande. Våldet är inte erotiserat, men bitvis brutalt, till exempel beordrar Robin en hängning av en man som förrått honom. Gisslansituationerna, när Robin tvingar rika män att äta middag i Sherwood och sedan "betala" för maten, är inte lika hotfulla som i Pyles skildring. Robin har inte samma spelade gentlemannamässighet med underliggande hot om våld. Men det finns ändå en hierarki som bygger på våld. När King Richard kommer till skogen ordnas en tävling där den som klarar att ta emot ett knytnävsslag utan att ramla vinner. King Richard vinner över samtliga män i skogen. Den rättmätiga kungen kan inte bli besegrad av någon när det gäller fysisk styrka.

⁴⁵ Green, s. 53

⁴⁶ Green, s. 45

Etnicitet och nationalism

Till skillnad från Pyle ger Green i början av boken en bakgrund till och problematiserar motsättningen mellan saxare och normander:

William the Conqueror had divided the country amongst his followers, only in special cases leaving the old Saxon Thanes the ownership of even a small part of what had once been their properties. Often the new Norman earls and barons and knights, and their sons and grandsons also, treated the Saxons as mere slaves – serfs to till the land for them and follow them in war – serfs with no rights of their own and no chance of real justice.⁴⁷

Green visar också en viss postkolonial medvetenhet i kommentaren: ”in the days when the Saxons themselves were the conquerors and oppressors”.⁴⁸ Å andra sidan åberopar Robin sitt saxiska påbrå för att stärka sitt ledarskap: ”me they have chosen to be their leader and their king – not because I am by right an Earl, not merely because I have the gift of a steady hand and a clear eye and so can shoot an arrow further and straighter than most men, but because one must rule and I come of a race of rulers (though we are but slaves now to our Norman masters)”.⁴⁹

Robin har både saxiskt och normandiskt påbrå. Robins far är son till en normandisk baron och en saxisk kvinna och om honom sägs att han kände ”that he was neither Norman nor Saxon, but British”.⁵⁰ Robins mor är saxisk, så Robin är ”more than half a Saxon”.⁵¹ Även om fred mellan folken poängteras går det inte att göra Robin Hood till normand. Att poängtera en brittisk identitet framför en anglo-saxisk ligger i tiden. 1956 var det brittiska imperiet på god väg att upplösas. Större delen av Irland var för alltid förlorat för engelskt styre, men Skottland och Wales var fortfarande kvar i unionen och det gällde att hålla ihop den. Skapandet av en brittisk identitet som inkluderade den keltiska befolkningen i stället för en anglo-saxisk som exkluderade den var av politisk vikt. Barczewski påpekar också att efter två världskrig, i vilka Frankrike var allierade och Tyskland fienden, blev det problematiskt med ”‘the Saxons good, Normans bad’ paradigm”.⁵² Av antisemitism syns, föga förvånande, inte ett spår.

⁴⁷ Green, s. 13

⁴⁸ Green, s. 46

⁴⁹ Green, s. 42

⁵⁰ Green, s. 14

⁵¹ Green, s. 17

⁵² Barczewski, s. 235

Detta betyder inte att det inte finns en uttalad engelsk (i stället för brittisk) nationalism i texten. England är fosterlandet man värnar och man ska vara "true to the soil of England".⁵³ Att ge de keltiska elementen i Storbritannien plats betyder inte att engelsmännen är villiga att ge upp sitt tolkningsföreträde.

Diskussion

De båda texter som jag analyserat speglar givetvis sin tid. Pyle skildrar en extremt homosocial värld. Detta är inte så konstigt eftersom idén om separata sfärer för olika genus (det vill säga en privat sfär med hem och hushåll för kvinnor och en offentlig sfär med världslig framgång för män) fortfarande gjorde sig gällande när Pyles roman kom till. Apropå frånvaron av kvinnor i äventyrsböcker för pojkar menar Kutzer att "The lack of women reflects [...] the reality of imperial enterprise, which was almost entirely a male endeavor".⁵⁴ Mansrollen är mycket trång och ger inte utrymme för många variationer, framför allt inte beteenden som i en patriarkal diskurs betecknas som feminina. Våldet är också tydligt erotiserat.

De separata sfärerna gör att det i Pyles roman inte förekommer några kvinnliga karaktärer över huvud taget och man kan få intrycket av att det inte existerar några kvinnor i det samhälle som romanen skildrar. I Greens roman, däremot, ges kvinnor en plats i samhället, även om de är underrepresenterade och existerar på patriarkala villkor.

I Greens text har människor av båda genus större rörelsefrihet och tillgång till fler variationer av sitt genus, till exempel förekommer cross-dressing åt båda håll. Konstruktionen av feminiteten är patriarkal, men ger utrymme för viss subversivitet. Marian får sitt värde genom att hon "är man", samtidigt som hon inte får göra avkall på sin feminitet, utan måste vara fantastiskt vacker. Hur stark och framgångsrik Marian än är, är hon alltid underlägsen Robin. Trots detta är hennes rörelseutrymme relativt stort. Hon klär sig i manskläder och rör sig i maskulina sfärer, även om Green måste göra en patriarkal avbön och upphöja henne både till madonna och till den vackraste kvinnan i norra England. Även om kvinnorna i Greens text har egna starka viljor går dessa aldrig i strid med det patriarkala idealet.

⁵³ Green, s. 17

⁵⁴ Kutzer, M. Daphne, *Empire's Children. Empire & Imperialism in Classic Children's Books*, New York 2000, s. 5

Komplexiteten i femininiteten kan till viss del motsvaras av situationen i Storbritannien på 1950-talet. Under kriget hade kvinnor kommit ut på arbetsmarknaden och utfört det arbete som tidigare gjorts av män. När kriget var slut ville männen ha tillbaka sina jobb och kvinnorna skulle tillbaka in i hemmet, vilket många kvinnor inte alls var med på. Till följd av detta skapades 50-talets hemmafruideal.

Den starka homosocialiteten i Pyles text övergår i homoerotik och undergräver på detta sätt den patriarkala heterosexualiteten. Homoerotik finns även hos Green. Trots att Marian finns som heterosexuellt alibi för Robin blir ändå relationen mellan honom och Little John både tillgiven och erotisk.

Medan Pyles Robin Hood snarare är en studentikost skämtsam berättelse om män som leker sexlekar i skogen är Greens tydligare ideologiskt uttalad. Givetvis är Pyles makthierarki ideologisk, men på ett mer implicit sätt. Männen i skogen utges för att vara jämlikar, men är det inte alls i realiteten. Kyrkans maktstrukturer kritiseras ymnigt, men det enda som händer i texten är att en patriarkal struktur ersätts med en annan. Greens fredlösa styrs av ett rättvisepatos som inte kommer fram i Pyles text. Greens text är ju skriven efter/under socialdemokratins och realsocialismens framväxt i Europa. Givetvis finns det ideologiska motsägelser i Greens text, men den kommer ändå inte i närheten av Pyles dubbelmoral.

Pyles dubbelmoral skulle kunna vara tidstypisk även den. Den viktorianska tiden i England brukar ju framhållas som en tid av dubbelmoral, i synnerhet gällande sexualitet. Nu är ju Pyle amerikan och inte engelsperson, men förmodligen tog han intryck av den engelska kulturen när han realiserade en av dess största legender. Man kan dock ställa frågan om den viktorianska tiden verkligen var mer dubbelmoralisk än någon annan.

Pyles framhävande av anglo-saxisk överhöghet är helt i linje med tiden, precis som Greens emfas på brittiskhet, även om den brittiskheten fortfarande förutsätter engelskt tolkningsföreträde. På samma sätt är det tidstypiskt med en ganska grov antisemitism hos Pyle, medan det hos Green inte finns någon alls.

Robin Hood som subversiv legend finns det inte mycket kvar av i någon av böckerna. Fredlösheten och upproret mot rådande samhällsordning är avpolitiserade hos Pyle och avväpnade hos Green. Hos Green förekommer cross-dressing, som kan tolkas subversivt. I båda texterna förekommer homoerotik. Green har Marian som heterosexuellt alibi, men lyckas ändå inte få bort de homoerotiska spänningarna. Pyle har inte ens skynten av en kvinna i sin bok och homoerotiken är tydligt implicit och bitvis till och med explicit. Detta gör, paradoxalt – eller dubbelmoraliskt! – nog, att Pyles text i slutändan undergräver patriarkatet mer än vad Greens gör.

Käll- och litteraturförteckning

- Ashcroft, Bill, Gareth Griffiths och Helen Tiffin, *The Post-Colonial Studies Reader*, London 2003 (1995)
- Barczewski, Stephanie L., *Myth and National Identity in Nineteenth-Century Britain. The Legends of King Arthur and Robin Hood*, Oxford 2000
- Butler, Judith, *Könet brinner!*, Stockholm 2005
- Green, Roger Lancelyn, *The Adventures of Robin Hood*, Harmondsworth 1956
- Kutzer, M. Daphne, *Empire's Children. Empire & Imperialism in Classic Children's Books*, New York 2000
- Pyle, Howard, *Robin Hood*, Harmondsworth 1993 (först utgiven 1883 under titeln *The Merry Adventures of Robin Hood*)
- Rosenberg, Tiina, *Byxbegär*, Stockholm 2000
- Rosenberg, Tiina, *L-ordet*, Stockholm 2006
- Rosenberg, Tiina, *Queerfeministisk agenda*, Stockholm 2002